

κανόνι

Τρίτη, 8 Μαΐου 2012
2:02 μμ

Σημασία:

Πυροβόλο όπλο

κανόνι (το) (σχολ. ορθ. κανόνι) {κάννον-ιού | -ιών} **1.** μεγάλο και βαρύ πυροβόλο όπλο, που εκτοξεύει σε μεγάλη απόσταση και σε σταθερή πορεία βλήματα μεγάλου διαμετρήματος (ώς και είκοσι εκατοστών), στηρίζεται πάνω στον κιλλίβαντα (βλ.λ.), όπου είναι προσαρμοσμένη και η διάταξη σκοπεύσεως, διαθέτει δε μηχανισμό επαναφοράς τού σωλήνα στην αρχική του θέση μετά τη βολή **2.** (ειδικότ.-παλαιότ.) πυροβόλο όπλο, που είτε ήταν σταθερό είτε στηριζόταν σε βάση με τροχούς, αποτελείτο από έναν μακρύ πυροσωλήνα, μέσα στον οποίο τοποθετούνταν οι οβίδες και πυροδοτούνταν με φωτίλι· φρ. **ρίχνω / βαράω κανόνι** αδυνατώ να ξεπληρώσω τα χρέη μου, χρεωκοπώ: *πολλές επιχειρήσεις βάρεσαν κανόνι μέσα στον Δεκέμβρη* **3.** (μτφ.) αυτός που είναι πολύ καλός στο είδος του: *ήταν – στα μαθηματικά || ήταν ένα αμάξι ~* **4.** (μτφ.) υγιής, σε άριστη κατάσταση: *ακολούθησε αυτή τη θεραπεία και σε δυο βδομάδες θα γίνεις / θα είσαι ~* — (υποκ.) **καννονάκι** (το), (μεγεθ.) **καννονάρα** (η). [ΕΤΥΜ. Αντιδάν.. μεσν. < βεν. canon < λατ. canna «καλάμι» < αρχ. κάν-να / κάννη (βλ.λ.)].

κανόνι (το) (σχολ. ορθ. κανόνι) {κάννον-ιού | -ιών}

1. μεγάλο και βαρύ πυροβόλο όπλο, που εκτοξεύει σε μεγάλη απόσταση και σε σταθερή πορεία βλήματα μεγάλου διαμετρήματος (ώς και είκοσι εκατοστών), στηρίζεται πάνω στον κιλλίβαντα (βλ.λ.), όπου είναι προσαρμοσμένη και η διάταξη σκοπεύσεως, διαθέτει δε μηχανισμό επαναφοράς τού σωλήνα στην αρχική του θέση μετά τη βολή
2. (ειδικότ.-παλαιότ.) πυροβόλο όπλο, που είτε ήταν σταθερό είτε στηριζόταν σε βάση με τροχούς, αποτελείτο από έναν μακρύ πυροσωλήνα, μέσα στον οποίο τοποθετούνταν οι οβίδες και πυροδοτούνταν με φωτίλι·
3. (μτφ.) αυτός που είναι πολύ καλός στο είδος του: ήταν **κανονι** στα μαθηματικά || ήταν ένα αμάξι **κανόνι**
4. (μτφ.) υγιής, σε άριστη κατάσταση: ακολούθησε αυτή τη θεραπεία και σε δυο βδομάδες θα γίνεις(ή θα είσαι **κανόνι**). — (υποκ.) **καννονάκι*** (το), (μεγεθ.) **καννονάρα** (η).

*) Βεβαια μπορεί να σημάνει και μικρο κανονι, αλλα κανονάκι ή ψαλτήριο είναι μουσικο οργανο που αποτελείται από ένα ηχείο σε σχήμα ορθογωνίου τραπεζίου, πάνω στο οποίο είναι τεντωμένες οι χορδές (από έντερο ή από πλαστική ύλη) κατά μήκος των δυο παραλλήλων πλευρών του. Το όργανο έλκει πιθανότατα το όνομά του από τον γνωστό μουσικό "Κανόνα" του Πυθαγόρα, και όχι από το κανονι. βλ .

Ετυμολογία:

Αντιδάν.. μεσν. < βεν. canon < λατ. canna «καλάμι» < αρχ. κάν-να / κάννη (βλ.λ.)].

Τα κανόνια μπηκαν, και στα πλοια εκτός απο το χερσαιο πυροβολικο. Επαιξαν τεραστιο ρολο στην αναπτυξη του πλοιου ως επιθετικου και αμυντικου μεσου. Τα κανονια αφησαν τα ιχνη τους στη γλωσσα.

Εγκυκλοπαιδικά

Τα μερη του εμπροσθογεμους κανονιου στην περιοδο του Αγωνα του 21 :720.34 (πχ. παλαγκο, αβίζοτι, κορνέτο, διευθέτης κλπ) είναι αδιαφορα για την ερευνά μας .

Εξαιρεση αποτελει η **κωλάθρα** (Γαλ. Culasse, Αγγλ. Breech) και το **τσακμάκι** (Τουρκ. ζακμακ).

Η **κωλαθρα**, είναι η το κλειστρο της καννης του κανονιου και που σημερα την χρησιμοποιουμε ως λεξη υποτιμητικα για μεγαλους γλουτους. Επειδη δε ο αρχαιος ευρυπρωκτος (κν. κωλόφαρδος) εχει την εννοια του τυχερού, η λεξη **κωλάθρα**

χρησιμοποιείται και για τον τυχερό. Η παραγωγική καταληξη -θρα που δηλώνει και όργανο πχ. ουρη-θρα.

Αφού έβαζαν μπαρούτι στο πυροβόλο και το συγκρατούσαν με ένα στουπί, ακολουθούσε η βολή και πάλι στερεωνόταν με στουπί πριν πυροδοτηθεί το πυροβόλο. Βλ. τα χρεη του πλοιάρχου.

Στην εικόνα 3 Πυροδοτηση κανονιου.

Ένα κανόνι άλλο πράγμα

Όμως **κανονι** χαρακτηρίζουμε κάθε τι αποτελεσματικό και καλής ποιότητας.

Τσακμάκι <281.98 από το Τουρκικό *çakmak*=αναπτήρας) σημαίνει άνθρωπο ευφυή, με ταχεία αντίληψη.

Το **τσακμακι** θα ταιριαζε περισσότερο για άνθρωπο ευεξαπτο, που παίρνει ευκολα φωτιά.

Η παρομοίωση μάλλον επηρεαστηκε από το **σπίρτο**. Το σπирτο όμως

δεν προήλθε από το **πυρείον**, (το **σπίρτο** που αναβουμει φωτια) αλλά από το Λατινικό **spiritum** = πνευμα. Αυτός που είναι πνευμα δηλ. ο πνευματώδης, η διανοια λεγεται **σπирτο** ή **σπирτο μονάχο**. Το **μονάχο** εννοει το εξαιρετικό, το μοναδικό.

Το μέγεθος των κανονιών παράμετρος στη ναυπήγηση του πλοίου.

Το μέγεθος των κανονιών ενός πολεμικού ήταν καθοριστική παράμετρος στη ναυπήγηση του πλοίου. Απαιτούσαν ελεύθερο χώρο πίσω τους για να οπισθοδρομήσουν κατά την πυροδότηση. Όλη η κάρνη έπρεπε να εισχωρήσει μέσα στο σκάφος εφόσον τα πυροβόλα ήταν εμπροσθογεμή. Οι υπηρέτες του κανονιού έπρεπε να το ξαναωθήσουν έξω για να ξαναραριζει. Διπλα από το κανονι επερεπε να υπαρχει χωρος οπου αποτραβιωταν το πληρωμα.

Το βάρος των κανονιών καθόριζε τη θέση του και το ποσό της σαβούρας προκειμένου το σκάφος να διατηρεί την ευστάθειά του.

Ξενόγλωσσα

Ιταλικά *canone* πρφ. κανόνε

Αγγλικά *canon* πρφ. κόνον

Γαλλικά *canon* πρφ. κανόν

Εικόνες

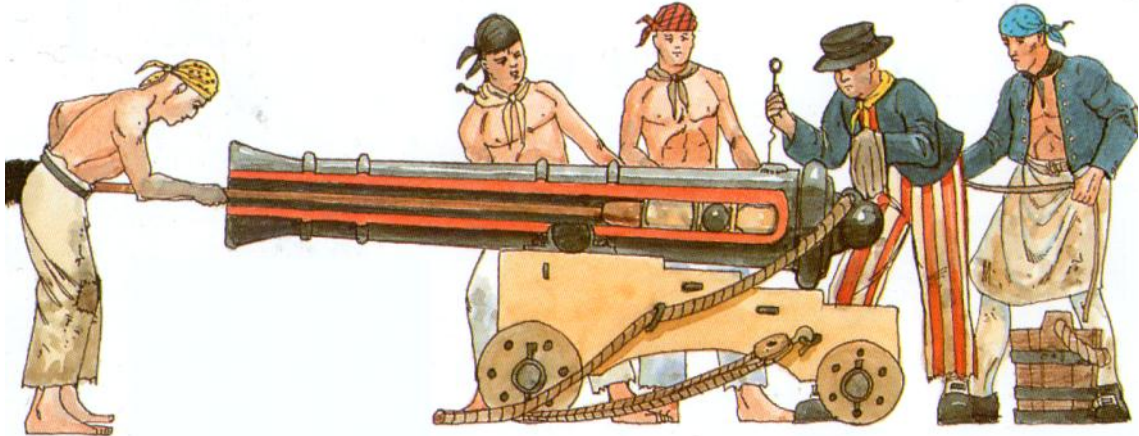

1. κανονακι ή ψαλτήριο

2. ΚΟΝΤΟΚΑΝΟ ΠΕΙΡΑΤΙΚΟ ΚΑΝΟΝΙ

3. ΠΥΡΟΔΟΤΗΣΗ ΕΜΠΡΟΣΘΟΓΕΜΟΥΣ ΚΑΝΟΝΙΟΥ

Φράσεις

Φωτιά στα τόπια = πυρ στα κανονια (συνεκδοχή από το τοπί σφαιρα σημαίνει και το όλον το κανονι)

Βάρεσε κανονι = επτώχευσε, χρεωκόπησε.

ρίχνω ἢ βαράω κανόνι αδυνατώ να ξεπληρώσω τα χρέη μου. χρεωκοπώ: πολλές επιχειρήσεις βάρεσαν κανόνι μέσα στον Δεκέμβρη. Από το κανονι που ήταν στην Κωνσταντινούπολη, στο Καδήκιοι και ερχινε μια ασφαιρη βολη για να κοινοποιήσει στους κατοικους της την πτώχευση καποιου επιειρηματια.

Κολλημένος με την μπάλλα (ενν. ποδοσφαίρου)

Οποιον παρει η μπάλα (κανονιου)

Ριχνουν στο βροντο (κανονιου ή τυφεκίου)

21 κανονιοβολισμοι (ασφαιροι και τιμητικοι)

Εκτός βολης

Ημουν παρων και πηραν κι εμενα τα σμπάρα. Λέγεται κυριολεκτικα ή και μεταφορικα σμπαρα= δυσάρεστες συνέπειες.

Μ' ένα σπάρο δυο Τρυγώνια.

Συγγενικά

Πυροβόλον: Ο ορος είναι γενικότερος, συνηθως το ουσιαστικοποιημένο αυτό επίθετο αναφέρεται στο ουσιαστικο οπλον. Συνήθως τον χρησιμοποιούμε για το κανονι.

Πυροβολαρχια (Μοναδα του του Πυροβολικού αντίστοιχη του λοχου), πυροβολητης, σκοπευτης,

Βελληνεκες (από το βελος, τωρα σημαiei την αποσταση στην οποια μπορεί να βάλλει ένα πυροβολο) εχουμε μεγαιστο βελληνεκες ή μεσου βελληνεκους.

Η καννη, το καλάμι (σωλήνας, αυλος) είναι η κοινή ρίζα κανονιου και κανονος. Εδωσε και το κανί = ποδι, άφου το προσθιον οστων της κνημης λεται και καλάμι και η κλωτσια στο καλάμι λεγεται καλάμι άσπως και το γυτο που παραγει το καλάμι. Το καλάμι βολευει για μετρησεις μήκους ο κανων είναι το προτυπο αυτό με το οποιο μετράμε.

Το πυροβόλον βάλλει, βάραι , ρίχνει, εκπυρσοκροτεί, κανονιοβολεί
κανονία η βολή με το κανονί πβλ ντουφεκιά
κλειστρο
κωλαθρα
Κανονιοφόρος, ή μπομπάρδα, ή λουμπαρδα (κανονί κατασκευασμένο στην περιοχή της
Λομβαρδίας, στην Ιταλία) Πβλ. Αγ. Δημήτριος ο Λουμπαρδιάρης (εκκλησία φάτσα-καρτα στην
Ακρόπολη).
Κανονισμός ή Μπαταριά ή Ομοβροντία
Δίκροτον και τρίκροτον πλοίο με ισριθμο αριθμο σειρων πυροβολων.

Βλημα (όχι κατ' ανάγκη βαλλόμενο ασπυροβόλο αλλά και από πολεμικές μηχανές
καταπέλτες, βαλλιστρες), οβίς, οβίδα, τοπί (Από το Τουρκικό top = σφαίρα, πβλ Τοπ-καπί,) ,
σφαίρα
μπαλλα > μπαλωθια πυροβολισμος, συνηθως ασφαιρος
κανονιά
τα σμπαρα (τροχία του βέλους και αργότερα του βληματος συνηθως. τουφεκιου).'η σκαγια

ριχνω = πυροβολω με κανονί

Ομοηα

Πολλά που παραγονται από το κανών και όχι από το κανονί: π.χ.
κανοναρχω, κανόνας, κάνοντας, κανονικός, κανονίζω, διακανονισμος

Ποίηση

Στ' ανοιχτά του πελαγου με καρτερεσαν
Με [μπομπαρδες](#) τρικαταρτες και μου **ρίξανε**
Αμαρτία μου νά 'χα κι εγω μίαν αγαπη
Μακρινή Μητέρα Ροδο μου Αμαραντο

Του Σκόμπυ τα κανονία
γκρεμίσαν τα Κουπόνία

Οδ. Ελύτης - Αξιον Εστι

Τραγουδι του Εμφυλίου

Copyright© 2012 by Aris Stougiannidis